

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ tevékenysége 1972-ben

Az 1972. évről szóló munkaterv összeállításakor eleve tisztában voltunk azzal, hogy rendkívüli év előtt állunk. Tudtuk, hogy az IFLA budapesti közgyűlése olyan feladatokkal fog bennünket is terhelni, amelyek egyéb, bár ugyancsak fontos teendőket háttérbe szorítanak. Ez be is következett, s még a vártnál is nagyobb mértékben vette erőinket igénybe. S ha még hozzávesszük, hogy az év során súlyos személyzeti nehézségekkel küszködtünk, akkor egészében eredményes évnak könyvelhetjük el 1972-t.

Elsősorban azért, mert a III. Országos Könyvtárügyi Konferencia által kijelölt úton haladtunk, s következetesen — ha a tempó gyakran magunkat sem elégitett ki — igyekeztünk megvalósítani a kitűzött feladatokat. Egyre tudatosabban töltjük be a magyar könyvtárügyben számunkra kijelölt szerepet. A legnagyobb segítséget az erős és erősödő könyvtárak bővülő sorától kapjuk, amelyek kooperációs készségükkel és egyes feladatok vállalásával hozzájárultak a közös célhoz, a magyar könyvtári szolgálat fejlesztéséhez.

Könyvtárpolitikai feladatok

A *könyvtári törvény* munkálatai a dokumentációs stádiumból a tartalmi előkészítés szakaszába érkeztek. Az év végéig 19 tanulmányt készítettünk el a jogi szabályozás egy-egy fontosabb problémaköréről, metszetről, s további 8—10-re adtuk megbízást.

Több *döntéselőkészítő tanulmányt*, anyagot dolgoztunk ki. A szocialista és a nagyobb munkáskoncentrációval rendelkező városok (összesen 50) könyvtári helyzetét elemző értékeléssel és statisztikai összehasonlító táblázatokkal tártuk fel. Tanulmányban foglaltuk össze a közoktatás és a könyvtárak kapcsolatának fejlesztési lehetőségeit. Összefoglaltuk a közművelődési könyvtárak építésének tapasztalatait. Kidolgoztuk az olvasási kultúra jelenlegi helyzetét felmérő és fejlődési irányait kitűző munkálat tervezetét.

Részt vettünk a Művelődésügyi Minisztérium *szakfelügyeleti vizsgálataiban* Pécsen, Baranyában, Győrött és Csongrád megyében.

A *tanácsok könyvtárirányító tevékenységének* támogatására nagy súlyt helyeztünk. Megjelentettünk egy tanulmányt, amely a könyvtári munka és szolgáltató-sok megítéléséhez nyújt támpontot, s eljuttattuk az illetékes fenntartó szervekhez. Az ő orientációjukat szolgálta a III. ötéves terv fejlődési tendenciáit elemző,

a pozitív és a negatív jelenségeket kimutató, statisztikai anyagot bőségesen tartalmazó kiadványunk is. Folyamatosan konzultáltunk a távlati fejlesztési tervek ügyében mind az intézményekkel, mind pedig a tanácsi szervekkel. A beérkezett terveket véleményeztük, részt vettünk az ezeket tárgyaló vb-üléseken és állandó bizottsági értekezleteken. Új vonása volt tevékenységünknek, hogy igyekeztünk közvetlen kapcsolatokat kialakítani a közművelődési könyvtárügy második, s jelentőségét tekintve egyre erősödő szintjét, a városi könyvtárakat fenntartó tanácsokkal. Így pl. Gyöngyös számára építési programtervet készítettünk, Hatvanban vb-ülésen vettünk részt, Törökszentmiklós testülete elé pedig az ott folytatott könyvtárszociológiai felmérésünk eredményét vittük. Kedvező visszhangot kapott a második évfolyamát befejező *Könyvtár és Művelődés* c. szabadlapos kiadványunk ez évi 11 száma, ha ez a visszhang szórványos volt is. Itt teszünk említést arról, hogy a fenntartó és a könyvtáros együttes teljesítményein alapuló „Kiváló Könyvtár” pályázat értékeléséhez útmutatót adtunk ki. A tanácsi és szakszervezeti könyvtárak 1971. évi statisztikai adatait a fenntartók rendelkezésére bocsátottuk.

Az egyes könyvtártípusok problémái, meghatározott olvasórétegek könyvtári ellátása

Megindítottuk a *főiskolai könyvtárak* fejlesztési koncepciójának megalapozására irányuló munkát. A legfontosabb adatok begyűjtése és a nemzetközi gyakorlat tanulmányozása alapján elkészítettük e könyvtárak létesítési, működési és fenntartási normatíváinak első fogalmazványát. A nyilvános vitára bocsátható változat átdolgozás alatt áll.

Konzultációs kapcsolatban álltunk — korábbi gyakorlatunknak megfelelően — több kisebb *szakkönyvtárral* állománygyarapítási és -kivonási kérdésekben, szakirodalmi dokumentációs rendszer kifejlesztésében stb.

Jelentős, a tervezettnél sokkal több energiát lekötő vállalkozásnak bizonyult az *egyházi könyvtárosok* számára szervezett egyéves továbbképző tanfolyam. Az előkészületi munkák 1972-ben lezárultak, a tanfolyam 1973 elején indul. Tematikájában a történeti gyűjtemények és sajátos dokumentumtípusaik kezelése és feltárása dominál.

A *megyei könyvtárak* igazgatóinak negyedévenkénti értekezletére ez évben meghívtuk a részleges felsőfokú központok könyvtárainak vezetőit is. Napirenden az alábbi témák szerepeltek: a távlati fejlesztési tervek elkészítése; a megyei könyvtárak tájékoztató szolgálatának tapasztalatai és fejlesztése; a betegek könyvtári ellátása; a könyvtárosképzés továbbfejlesztése; a kooperációs vállalkozások lehetőségei; az ifjúsági szolgálat; a „Kell a jó könyv” mozgalom. Az értekezletet egy-egy ízben a szombathelyi, illetve a miskolci Megyei Könyvtár látta vendégül.

Elkészült a *szakszervezeti könyvtárak* szervezeti, valamint működési (kezelési) szabályzatának tervezete. A szakszervezeti és a vállalati szakkönyvtárak együttműködésének fejlesztésére tapasztalati anyagot gyűjtöttünk, s javaslatot dolgoztunk ki. Többekkel lektoráltattuk; a lektori vélemények szerint átdolgozásra szorul az eredeti elképzelés. Az év elején adtuk nyomdába, s ez év derekán jelent meg a hírlapok és folyóiratok kezelésével foglalkozó, szakszervezeti kezdeményezésre készült útmutató.

Júniusban befejeződött a *gyermekkönyvtárosok* egyéves továbbképző tanfolyama. A tanfolyamra 46 gyerekkönyvtáros jelentkezett, akik közül negyvenen el is végezték azt, méghozzá igen jó eredménnyel. A szakdolgozatok nagy gonddal és többségükben színvonalasan készültek el. Jellemző, hogy a hallgatók háromnegyede pedagógiai vagy pszichológiai vonatkozású tárgyat választott dolgozata témájául.

A korábbi adatfelvétel alapján elemeztük a gyerekkönyvtárak állományának összetételét, gyarapodását, állapotát. A tanulmányt az OKDT fóruma is megvitatta.

Egyre több gondot fordítottunk az *ifjúság* sajátos igényeinek tanulmányozására és kielégítésére. Folyamatosan figyelemmel kísértük a Miskolcon még 1971-ben szervezett önálló ifjúsági könyvtár tevékenységét. Tapasztalatainkról egyelőre csak annyit, hogy a kísérlet nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.

Közreműködtünk, szakmai segítséget nyújtottunk, konzultáltunk, tapasztalatokat gyűjtöttünk mindazokon a helyeken, ahol fokozottan törődtek ezzel a korosztállyal. (Miskolcon és Borsodban a tanácsi és az iskolai könyvtárak szoros együttműködése, Szolnokon az ifjúsági állomány kiemelése, Debrecenben az ifjúsági klubok, Szombathelyen a szakmunkástanulók olvasási szokásainak vizsgálata, Egerben a középiskolák és a könyvtár kapcsolata érdemelt figyelmet.) Úttörő volta miatt négy lektorral véleményeztettük az ifjúságnak szóló könyvtárhasználati kalauz kéziratát; alapos vita után kialakultak az átdolgozás szempontjai, s a kézirat is elkészült az év végére. A könyvtári szolgáltatások bővítésére kísérletet indítottunk három könyvtárban (Miskolcon és két fővárosi kerületi könyvtárban): a tájékoztató szolgálatot pedagógusokkal megerősítve nagyobb segítséget kívántunk nyújtani a középiskolás diákoknak tanulmányi munkájukhoz. A kísérletben az OPI konzultánssal képviseltette magát.

A *nemzetiségi lakosság* könyvtári ellátására javaslatot dolgoztunk ki. A javaslat képezte alapját a Művelődésügyi Minisztérium által e tárgyban kiadott irányelveinek. Az irányelvekben foglaltak megvalósítása érdekében négy nemzetiségi báziskönyvtárban (Szekszárd, Pécs, Mohács, Baja) a községi könyvtárosok számára munkaértekezletet tartottunk. Elkészítettük a román irodalom törzsanyag-jegyzékét, amelyet eljuttattunk az illetékes könyvtáraknak. A községi könyvtárosok folyóirat-rendelésének segítésére összeállítottuk nemzetiségenként a megrendelni javasolt anyanyelvi folyóiratokat. Jegyzéket készítettünk a legfrissebb szerb, horvát, szlovén, román és szlovák irodalomról az Állami Könyvterjesztő Vállalat számára a könyvellátás javítása céljából.

A könyvtári munka egyes területei

Az *olvasószolgálatra*, az irodalompropagandára a Nemzetközi Könyvnyomtatási Bélyeggyűjtő Bizottság által kiadott felhívásra a mi feladatunk volt az igen széles kört átfogó mozgalmon belül a könyvtári területen folyó tevékenység ösztönzése, koordinálása, figyelemmel kísérése. Igyekeztünk a könyvtárak erőfeszítéseit publikussá tenni, s az illetékes szerveket megfelelő tájékoztatással ellátni. Az UNESCO könyvnyi híradójának megjelentettük a magyar variánsát (4 szám), amelyben feldolgoztuk a hazai eseményeket is. Oroszlánrészt vállaltunk a Magyar Tudományos Akadémia és a Művelődésügyi Minisztérium ez alkalomból tartott tudományos ülésszakának

megszervezéséből. Az ülészakon egy referátummal és egy korreferátummal szerepeltünk.

Sikeresnek könyvelhetjük el a „Kell a jó könyv” elnevezésű pályázatot, amely a szovjet és orosz irodalom népszerűsítését szolgálta, talán minden elődjénél jobban. Igen aktívan vettünk részt a pályázat módszertani irányításában, a tvetélkedő megszervezésében, a pályázat értékelésében. A pályázók száma megháromszorozódott az 1970. évihez képest (75 000 pályázat, 450 000 elolvasott könyv).

Kísérletképpen megindítottuk néhány könyvtárban a olvasómozgalom egy sajátos formáját, amely azt a célt tűzte maga elé, hogy egy viszonylag kicsiny (20—40 fő), de állandó közösség egy év folyamán elolvassa és megvitassa ugyanazt a nyolc művet, amelyet közös megegyezéssel választottak ki. A kísérlet értékelése 1973-ban történik meg, s a tapasztalatok alapján folytatni kívánjuk ezt a olvasómozgalmi formát.

Mint már a korábbi években, az idén is közreműködtünk a könyvhét, a műszaki könyvnapok, a téli könyvhónap, a mezőgazdasági könyvhónap bizottságainak munkájában. Bekapcsolódtunk az 500 éves nyomtatott magyar könyv emlékére rendezendő kiállítás előkészítésébe. Propagandaanyagokat juttattunk a könyvtáraknak, s igyekeztünk összehangolni a könyvtárak propagandatevékenységét.

A hat hónapig tartó (havi egy foglalkozás), propaganda, reprográfiai és kéziratszerkesztési tudnivalókat közlő tanfolyamunk sikeresen zárult júniusban. Az 50 résztvevő számára a legjobb szakemberek tartottak előadásokat, gyakorlati foglalkozásokat. Kiadásra előkészítettük a tanfolyam anyagát. Az olvasószolgálatosok számára tervezett szakosító továbbképző tanfolyam részletes programja elkészült, s az OKDT Képzési és Továbbképzési Szakbizottsága is megvitatta.

Az *állománygyarapítási kooperáció* egyre inkább túlnő az eredetileg tervezett kereteken, s a könyvtári tevékenység egészére, s különösen a tájékoztatásra is kiterjed. Ugyanakkor azonban kétségtelenül megfigyelhető bizonyos mértékű stagnálás, sőt visszaesés az egyes kooperációs körökben. Amit mi tehattunk: nyomdába adtuk a gyűjtési együttműködés külföldi szakirodalmát referáló kiadványunk kéziratát, s megkezdtük az együttműködés jelenlegi helyzetének felmérését. Több ízben is kritikai észrevételek hangzottak el mind a kooperációs körökben, mind a megyei könyvtárak részéről a kötelespéldányok elosztásának jelenlegi gyakorlatával szemben; hozzákezdtünk a kérdés megvizsgálásához. Egy kisebb füzetben foglaltuk össze a közgazdaságtudomány hazai szétszóró szakirodalmi tájékoztatási szolgáltatásait.

Itt teszünk említést arról a vizsgálatról is, amely a szakirodalmi ellátás egyik fontos láncszemét, a *könyvtárközi kölcsönzést* kívánja elemzés alá vetni. A felmérés tervét elkészítettük, s számos könyvtár közreműködésével megtörtént a bizonylatok felvétele; a következő évre húzódik át az adatok feldolgozása és a jelentés megírása.

Nem futotta sokra erőnkből a *feldolgozó munka* területén. Közzétettük az Egyetemes Tizedes Osztályozás táblázataiban 1966 óta bekövetkezett módosításokat, bekapcsolódtunk a cirill ábécét használó, nem szláv nyelvek transliterálási szabványának kidolgozásába.

Országos értekezletet szerveztünk a *helyismereti gyűjteményt* gondozó könyvtárosok számára Miskolcon. Napirenden a helyismereti bibliográfia helyzete és

jövő feladatai szerepeltek; a konferencia ajánlásait megküldtük mind az érdekelt könyvtáraknak, mind pedig fenntartóiknak.

A *nemkönyv típusú dokumentumok* problémakörére továbbra is nagy figyelmet fordítottunk. Közreadtuk a helyzet felmérése és a fejlesztés ösztönzése céljával a közművelődési könyvtárak zenei részlegeinek cím- és adattárát. Sajnos, a mintadiskográfia még nem készült el, mivel újabb átdolgozást igényelt a kézirat. Ellenben megkezdődött a másfél éves továbbképző tanfolyamunk a zenei részlegekben dolgozó könyvtárosok számára. A tananyag jelentős része a zenei műveltségük fejlesztését szolgálja. 39 hallgatóval indultunk, akiknek száma az első félév végén 28 főre csökkent, elsősorban a magas vizsgakövetelmények miatt.

A képzőművészeti reprodukciók (diaképek) gyűjteményének megszervezését ugyancsak kísérleti jelleggel négy helyen (Salgótarján, Miskolc, Nagykanizsa és Mohács) kezdeményeztük. A rendelkezésre bocsátott összegből beszerezték a szükséges technikai apparátust, s megkezdték a dokumentumok gyűjtését.

A könyvtári *munkaszervezés* körébe vágó feladatok közül elkészült egy egyetemi és egy megyei könyvtár munkaerőmérlege. E tanulmányok fontos segédleteknek bizonyultak a könyvtárosképzés távlati koncepciójához. Hasznosítottuk továbbá őket a közművelődési könyvtárak rendszerszervezési vizsgálatánál is. Ennek során hat könyvtárban készült részletes munkarendleírás és művelési kataszter. A következő lépés (a békéscsabai Megyei Könyvtárban) a normázható műveletek kiválogatása és normázásuk előkészítése volt. Igen részletes munkaelemzést végeztettünk hat műszaki szakkönyvtárban is. Az általánosítható összefüggésekről jelentés készült. A munkaszervezés területén végzett vizsgálódásaink első szakaszának lezárásaképpen, belső használatra tanulmányban összegeztük a műszaki és a közművelődési könyvtárak tervezésére és szervezésére vonatkozó megállapításainkat.

Nyomdába adtuk a hazai *könyvtárépítési* tapasztalatokat feldolgozó kiadványunk kéziratát. Az erények és hibák számbavételével kívántuk a tervezők és építők munkáját segíteni. Öröndetesen sok esetben álltunk a fenntartók, a könyvtárosok rendelkezésére építési tanácsadással. Tervezési programot dolgoztunk ki a szegedi közös könyvtári és levéltári épület, továbbá a székesfehérvári Megyei Könyvtár új épülete számára. E nagy munkákon túlmenően a helyszínen vagy tervek alapján konzultáltunk kisebb-nagyobb könyvtárak tervezési vagy építési kérdéseiben. Részt vettünk a Székesfehérvárott rendezett országos könyvtárépítési konferencia előkészítésében és referátumot tartottunk a konferencián.

Könyvtárosképzés

Bekapcsolódtunk a *könyvtárosképzés rendszerét* felülvizsgáló bizottság munkájába. Elkészítettük javaslatunkat a nem könyvtárosi munkakörben dolgozó könyvtári alkalmazottak képzésére; e javaslatot több fórumon vitára bocsátottuk. Közreműködöttünk az Országos Tanterv Bizottság munkájában, s kidolgoztuk a főiskolai könyvtárosképzés kerettanterveire javaslatunkat.

Ez év januárjában 220 hallgatóval folytattuk a *könyvtárosképző szaktanfolyam* esti és levelező tagozatát. Eredményes képesítő vizsgát tett 83 fő. Szeptemberben újabb 140 hallgatót vettünk fel az első évfolyamra. Az év végén hallgatólétszámunk 4 esti és 3 levelező csoportban összesen 281 fő. E hatalmas létszám

oktatása szinte megoldhatatlan feladatot jelent a szűkös helyiségviszonyok és az egyéb, mind sürgetőbb képzési feladatok mellett. Ugyanakkor azzal is tisztában vagyunk, hogy a végző hallgatók tovább növelik azt a tekintélyes réteget (2500 fő!), amelynek státusa megoldatlan a könyvtárosi hivatásban. Viszont a könyvtárak sürgető kaderszüksége miatt rákényszerülünk újabb és újabb beiskolázásra, mivel az iskolarendszer még nem vállalta a szakkönyvtárak káderutánpótlásának biztosítását.

Kutatásszervezés, kutatómunka

A *könyvtártudományi kutatásokat* nyilvántartottuk és tájékoztatást adtunk róluk. Megkezdtük a kutatók kataszterének a felfektetését is. Nagy gondot fordítottunk az ismét, bár módosított formában felelevenített pályázat lebonyolítására. Közel ötvenen jelentkeztek a megadott témákra készített szinopszisaikkal, amelyek közül harminc kidolgozására kötöttünk szerződést. Az illetékes osztályok, de felkért külső szakértők is gyakori konzultálással segítettek az egyéni és munkaközösségi pályázókat. Úgy véljük, megtettük az első lépéseket abban az irányban, hogy szakosztályaink egyúttal a területükön folyó kutatások szervezőivé, gondozóivá legyenek. Különösen Olvasáskutatási Osztályunk fejtett ki intenzív konzultációs tevékenységet.

A *könyvtár pedagógiai lehetőségeit* vizsgáló, hosszabb ideje folyamatban levő kutatásunk túljutott az első, megfigyelési szakaszon és ez év májusában megindult a tényleges kísérleti tevékenység. E tevékenységet megelőzte a kísérleti személyek több oldalról történő „szemrevételezése” (kérdőívet, tesztekkel töltötték ki, két napjuk időmérlegét rögzítettük stb.), hogy a feltételezett változásokat az induló állapothoz viszonyíthassuk.

Állandó problémánk: vezet-e út a lektürtől az igazi irodalomhoz? Ennek megállapítására, illetve az út, az utak kitzítésére *olvasásszociológiai* vizsgálatba kezdtünk. Első lépésként egy extenzív, kérdőíves adatfelvételt bonyolítottunk le 9 megye 200 könyvtárában kétezres mintával. Ebből a mintából választjuk majd ki azokat a személyeket, akiknek olvasmányai a lektűr dominál. A velük folytatott interjúsorozat fogja képezni a vizsgálat intenzív szakaszát. E kutatás kísérleti vetületét jelenti az a megfigyeléssorozat, amelyet a miskolci Városi Könyvtár egyik fiókjában folytatunk, ahol a lektürok arányát lényegesen csökkentve felnagyítottuk az értékes átvezető olvasmányok arányát. Ugyancsak szorosan kapcsolódik ide másik kísérletünk is, amelyet 20 könyvtárban mintegy 200 alacsony ízlésszintű személlyel folytatunk. Számukra a kísérletben részt vevő könyvtárosok tudatosan ajánlanak átvezető olvasmányokat, s jegyzik az olvasók reakcióját.

A József Attila Gimnáziumban folytattuk az *intenzív könyvtárhasználatra építő pedagógiai módszerek* hatását vizsgáló kísérletünket. A kísérleti és a kontroll osztályról ez évben is adatokat vettünk fel.

Az OPKM-mel együttműködve indítottuk a *pedagógusok szakirodalmi tájékozódási szokásait* feltáró kutatásunkat; jövőre készül el a kutatási jelentés. Nyomdában van már viszont a pedagógusok szépirodalmi olvasmányait feltáró vizsgálatról készített tanulmány. Ehhez a támakörhöz kapcsolódik a harmadik, folyamatban levő vizsgálódás is, amely a pedagógiai szakirodalmi ellátottság országos helyzetét kívánja feltárni.

A *szakirodalmi ellátottságot* elemző vizsgálatosorozatunkban két tanulmány

készült el: a geológia és az építésügy területén alkalmaztuk a már korábban kialakított módszerünket az irodalmi ellátottság megállapítására. Megkíséreltük az eddigi vizsgálódások tapasztalatait összefoglalni, természetesen a külföldi gyakorlat elemző feldolgozásával; a munka kézírata kiadás előtt áll.

Osztályozáselméleti kutatásunk keretében elkészült a szóanyag első elemzése, amely elsősorban kvantitatív megközelítésben foglalkozik az egyes szakterületek szakmai nyelvének gépi, illetve automatikus osztályozásra való alkalmasságával.

Szolgáltatások

Röviden jelenthetjük legfontosabb szolgáltatásunkról: az *Új Könyvek* c. állománygyarapítási tanácsadó folyóiratunk megjelenése zavartalan volt, bár nehézségeket okozott a felelős szerkesztő személyében beállott változás. Nyomdába adtuk az első öt évfolyam betűrendes és szakrendi mutatóját; a tárgyszavas mutató már megjelent. Folytattuk a szerkesztői munka színvonalának állandó emeléséhez szükséges visszacsatoló vizsgálódásokat.

Az *Eseménynaptár* számai határidőre elkészültek, s nyomdába adtuk az 1973. év fontosabb évfordulóit tartalmazó füzetet is. A szerkesztés munkáját közösen végeztük a FSZEK-kel; úgy látszik, 1973-ban továbbléphetünk az irányban, hogy e fontos országos kiadványt a FSZEK gondjaira bizzuk.

Ebben az évben a Fővárosi Művelődési Házsal közösen jelentettük meg a *100 lap — 200 cikk* c. sajtószemlénket. A szolgáltatás sikeresnek bizonyult, egyre újabb előfizetők jelentkeztek. Mégis úgy gondoltuk, hogy miután 1972 végén megindult a *Látóhatár* c. folyóirat, célszerűbb volna annak részeként továbbfolytatni a mi vállalkozásunkat. Eredményre vezettek a *Látóhatár* szerkesztőségével folytatott tárgyalások, s az 1973. évi első számban már a mi bibliográfiai anyagunk is szerepelni fog.

Megjelentettük az év elején *A könyvtárak 1972. évi bibliográfiai terveit*, s bekértük az 1973-ra vonatkozó terveket; a kiadvány kéziratát elkészítettük. Saját bibliográfiai vállalkozásunknak, a *Nagyvilág* c. folyóirat 15 éves repertóriumának elkészült a kézírata.

A könyvtárügyi szakirodalmi *információs rendszer* keretében nyújtottuk Könyvtártudományi Szakkönyvtárunk szolgáltatásait, s jelentettük meg dokumentációs kiadványainkat. A *Gyorstájékoztató a Magyar Könyvtártudományi Irodalomról* c. kurrens szakbibliográfia négy számában 1640 monográfiát, folyóiratcikket és egyéb dokumentumot regisztráltunk. A *Könyvtári Figyelő* c. folyóirat terjedelme ez évben másfélszeresére nőtt: négy szám helyett hat jelent meg, s az egyes számok terjedelme változatlanul tíz ív maradt. A *Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom* c. referáló lap 850 tételt dolgozott fel, amelynek nagyobbik fele referátummal szerepel. Irodalomkutatásokat végeztünk és közzétettük két fontosabb monográfia tömörítvényét.

Nemzetközi kapcsolatok

Nemzetközi feladataink túlnyomó részét az *IFLA budapesti közgyűlésére* való felkészülés és a lebonyolításban való részvétel tette ki. Tanulmányokat, illetve tájékoztató anyagokat készítettünk, amelyek közül néhányat az érintett szekciók napirendre is tűztek. Összekötői feladatokat láttunk el néhány szekció és bizott-

ság mellett. Megszerveztük a sajtóirodát és tájékoztató anyagokkal láttuk el a tv, a rádió és a sajtó munkatársait. Részt vállaltunk az előkészítés és lebonyolítás minden munkájában. Megrendeztük a magyar könyvtárakat bemutató kiállítást az MTA előcsarnokában. A Magyar Könyvtárosok Egyesületével közösen megjelentettük három nyelven a magyar könyvtárügyet ismertető, régóta esedékes kiadványt, amelyet a közgyűlés minden résztvevője megkapott. A magyar könyvtárórstársadalom tájékoztatására könyvecskét adtunk ki az IFLA szervezetről, feladatairól, történetéről, ugyancsak az MKE-vel közösen.

Kedvezően fejlődtek kapcsolataink a *szocialista országok* könyvtárügyével. Részt vettünk a módszertani központok szófiai konferenciáján, ahová két referátumot (a könyvtárak kategorizálásáról, valamint a könyvtári szervezet és szolgáltatások építészeti kihatásairól), továbbá egy korreferátumot (a falu könyvtári ellátásáról) vittünk.

Az 1971-ben Budapesten tartott szovjet—magyar könyvtárügyi szeminárium párjára, a moszkvai magyar—szovjet szemináriumra 1972 elején került sor; a magyar delegációban három munkatársunk vett részt, két előadással (a magyar könyvtárépítéssel tapasztalatait; az olvasásszociológiai kutatások módszertani problémáit). A két szeminárium teljes anyagának magyar nyelvű kéziratán az utolsó simításokat végezzük.

A Prágában rendezett nemzetközi szimpóziumon, amelyet az európai könyvtári rendszerekről rendeztek, munkatársunk a könyvtári törvényhozásról tartott referátumot.

Elkészült a Budapesten 1970 végén tartott könyvtárépítési és berendezési konferencia anyagának nyomdakész kézírata.

A *külföld tájékoztatására*, eredményeink propagálására új szolgáltatást indítottunk meg: *Hungarian Library and Information Science Abstracts* címmel évente kétszer jelenik meg angol nyelvű referáló lapunk, amely a magyar termés javát tartalmazza. Az első két szám nemzetközi visszhangja kedvező volt.

Az UNESCO számára statisztikai adatokat szolgáltatunk. A legfontosabb, nemzetközi érdeklődésre is számot tartó kutatásokat bejelentettük a FID titkárának.

A hozzánk látogató külföldi kollégák száma évről évre nő; bár számottevő megterhelést jelent, készséggel állítottunk össze számukra programokat, s szerveztük meg látogatásukat, a legtöbb esetben szakmai kísérőt is adtunk melléjük. Tájékozódásuk megkönnyítésére adtuk ki három nyelven a munkánkat, szerveztiinket bemutató kis füzetet.

(Összeállította: Papp István)

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ 1972. évi kiadványai

a) Önálló kiadványok:

1. *Az Alföld repertórium*a, 1950—1969. (Összeáll. Sebők Vilma.) [Közread. a] Népműv. Prop. Iroda. Bp. 1972. 387 p. 23 cm. (Az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványa.)
2. *Domanovszky Ákos: A nemzetközi szabványosított könyvszámozás (ISBN) ismertetése és javaslat bevezetésére Magyarországon.* [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 23 p. 24 cm. Bibliogr. 22—23. p.

3. Csoboth Attila: *A közművelődési könyvtárak zenei részlegei. Cím- és adattár.* [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 33, [3] p. 24 cm.
4. *Az Egyetemcske Tizedes Osztás táblázataiban 1966 óta bekezelkezett módosítások. Útmutató az ETO rövidített magyar nyelvű kiadásának használói számára.* (Összeáll. Kiszely Olivér, Schneller Károly.) [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 80 p. 30 cm.
5. *Fügedi Péterné: Kurrens nemzeti szakbibliográfiáink elemzése.* Összeáll. — —. [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ) Bp. Népműv. Prop. Iroda. 1972. [1973] 59 p. 23 cm. (A Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai.)
6. Gardner, Frank M.: *A közművelődési könyvtári törvényhozás. Összehasonlító tanulmány.* „Public library legislation: a comparative study” c. műve alapján. (A kivonatot Farkas László készítette.) [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 257—275 p. 24 cm. (Klly. Könyvtári Figyelő, 1972. 3. sz.)
7. *Gombocz István: A Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetsége (IFLA — FIAB).* [Közread. a] Magyar Könyvtárosok Egyesülete, Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 124 p. 20 cm. Bibliogr. 96—108. p. Summary in English. Szoderzsanie po ruszszkom jazüke.
8. *A gyűjtőkori együttműködés kérdései.* Összeáll. Kondor Imréné. (Kiad. az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ.) Bp. Népműv. Prop. Iroda. 29 cm. 2. A külföldi helyzet. (Referátumok.) 1972. 115 p.
9. *Havassy Pál—Sallai István—Tombor Tibor: Könyvtárápítási tapasztalatok. Alapelvek — irányzámok.* (Közread. az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ.) Bp. Népműv. Prop. Iroda. 1972. 126 p. illusztr. 24 cm.
10. *Havassy Pál—Sallai István—Tombor Tibor: Szegedi könyvtár és levéltár új épületének tervezési programja.* [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 36 p. 29 cm.
11. *Havassy Pál—Sallai István—Tombor Tibor: A Székesfehérvári Megyei Könyvtár új épületének programja.* [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 16 p. 4 t. 29 cm.
12. *Juhász Jenő—Könczöl Imre: Hírlapok, folyóiratok a közművelődési könyvtárakban és hírlapolvasókban.* (A hírlap- és folyóiratjegyzéket összeáll. Illyés Katalin, Csoboth Attila.) [Közread. a] Szakszervezetek Országos Tanácsa Kulturális, Agitációs és Propaganda Osztálya és az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 151 p. illusztr. 29 cm.
13. *Kiss [Jenő] Ene: Biblioteki Vengriü.* (Per. Szvetlana Radnai.) [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 53 p. 18 t. 24 cm.
14. *Kiss Jenő: Libraries in Hungary.* (Transl. by Dániel Székely.) (Publ. by.) National Széchényi Library Centre for Library Science and Methodology. Bp. 1972. 58 p. 18 t. 24 cm.
15. *Kiss Jenő: Die ungarischen Bibliotheken.* (Übers. Iona Sasvári.) (Hrsg. von der) Széchényi Nationalbibliothek Zentralstelle für Bibliothekswissenschaft und Methodik. Bp. 1972. 58 p. 18 t. 24 cm.
16. *Kondor Istvánné: Kritériumok a közművelődési könyvtárak munkájának megítéléséhez.* [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 20 p. 23 cm.
17. *Könyvtári törzanyagjegyzék és olvasási tanácsadó a román irodalom köréből.* (Szerk. Urosevics Daniló. A bibliográfiát összeáll. Tyirityán Katalin Szántó Pálné.) ([Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ.) Bp. 1972. 174 p. 24 cm.
18. *A Könyvtártudományi Szakkönyvtár gyűjtőkori utasítása.* (Tervezet.) [Kiad. az] (Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ.) 1972. Söksz. 13 p. 29 cm.

19. *Közművelődési intézmények járási székhelyeken. Felmérés három járási székhelyen a közművelődési intézmények igénybevételéről.* [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ, Népművelési Intézet. Bp. Népművelési Prop. Iroda. 24 cm. 1. Nagy Attila: Encs és Törökszentmiklós. (Matematikai szakértő: Sárdy Péter.) 1972. 136 p.
20. *A közművelődési könyvtárak építésének tapasztalatai.* [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. [Ism. lapsz.] 26 p. 29 cm.
21. *A magyar könyvtárak bibliográfiai tervei, 1972.* (Összeáll. Pintér Márta.) [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 2, 67 p. 24 cm.
22. *Nagy Attila: Felmérés a törökszentmiklói közművelődési intézmények igénybevételéről.* [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. Sokszt. 33 p. 29 cm.
23. *Overington, M. A.: A szakrészleges általános nyilvános könyvtár.* „The subject departmentalized public library” c. műve alapján (a kivonatot készítette Zircz Péter). [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1971. 46 p. 24 cm.
24. *Pétervári László Béla: Korszerű másolóeljárások és -készülékek.* [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. (Népműv. Prop. Iroda.) Illusztr. 24 cm. 1. 1971. 192 p. 2. 1972. 224 p. (Könyvtárgépesítési füzetek 11–12.) (A Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai.)
25. *Szabó Sándor: A könyvtárosi szakképzettséget nem igénylő könyvtári munkakörök képzési szükséglete, szervezési és programjavaslata.* [Kiad. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. Sokszt. 8 p.
26. *Szalay Sándor: A szétszúgárzó szakirodalmi téjékoztatás helyzete a közgazdaságtudomány területén (A hazai könyvtári dokumentációs intézmények gazdasági tájékoztató kiadványairól).* [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 43 p. 24 cm.
27. *Székely András: Zenei stílus – zenei forma.* [Közread. az.] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 23 cm. 2. 71 p.
28. *Szente Ferenc: Könyvtári ellátás és könyvtárhasználat a 3. ötéves terv időszakában az általános nyilvános könyvtárak országos hálózatában, 1966–1970.* [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 36 p. 30 cm.
29. *A tanácsi könyvtárak a 3. ötéves terv időszakában (1966–1970).* [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 34 p. 22 cm.
30. *Szűcs Erzsébet: Címleírások elemzése és tipizálása (gépi adatfeldolgozás szempontjából).* (Előszó: Horváth Tibor.) [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. Népműv. Prop. Iroda. 1972. 61 p. 23 cm. (Könyvtárgépesítési füzetek 13.) (A Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai.) Bibliogr. 55–58. p.
31. *Tánczos Gábor: A pedagógusok és a szépirodalom. Kutatási beszámoló a MTA Szociológiai Kutató Intézete és a Könyvtártudományi és Módszertani Központ olvasószociológiai kutatásáról.* Bp. Népműv. Prop. Iroda. 1972. 78 p. 24 cm. (Az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványa.) Orosz és angol nyelvű összefoglalóval.
32. *Településeink könyvtári ellátása. A tanácsi közművelődési könyvtárak és könyvtárszolgálatok statisztikai adatai.* 1971. Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972.
33. *Útmutató a „Kiváló könyvtár” pályázat értékeléséhez.* [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 16 p. 22 cm.
34. *Vargha Balázs: A gyerekkönyvtárak állományának elemzése.* [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1972. 70 p. 23 cm.

b) *Időszaki kiadványok:*

Eseménynaptár. Módszertani útmutatás, ajánló bibliográfia és kiállítási segédanyag a negyedév fontosabb évfordulóihoz. 1—4. sz.

Gyorstájékoztató a Magyar Könyvtártudományi Irodalomról. 1—4. sz.

Hungarian Library and Information Science Abstracts. 1—2. sz.

Könyvtár és Művelődés. Könyvtárügyi információk vezetőknék.

Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom. Referáló lap. 1—4. sz.

Nemzetközi Könyvtári Híradó, 1972. 1—4. sz.

Új Könyvek. Könyvtárak állománygyarapítási tanácsadója. 1—25/a sz.

Деятельность Центра библиотековедения и методической работы в 1972 году

Отчет обобщает задачи Центра библиотековедения и методической работы в 1972 году и группирует их на основании ее функций.

Профессиональную основу *библиотечной политики* определили работы, связанные с подготовкой нового библиотечного закона. Центр эту работу подготовил для Министерства культуры ВНР. Проводимые в области библиотечной политики другие работы были следующие: участие в инспекционной проверке Министерства, поддержка, содержащих советами руководственной и контрольной деятельности массовых библиотек.

В области методической работы, которая связанная с библиотечной оснащенностью некоторых типов библиотек и специальных читательских слоев, нужно выдвинуть следующие: разработка профессиональных норматив для библиотек высших учебных заведений, подготовка годового курса для библиотекарей церковных библиотек, участие в руководстве текущих проблем, связанных с областными библиотеками и разработка юридических правил для профсоюзных библиотек. Закончил, организованный для повышения квалификации курс для библиотекарей детских библиотек, начал организацию мероприятий, связанных с организацией библиотечных услуг для молодых читателей массовых библиотек. Из проблем, связанных с библиотечным оснащением национальных меньшинств, в этом году актуальной проблемой была — предоставление помощи библиотекам в работе комплектования национальной литературы.

Центр предоставил методическую помощь в некоторых областях библиотечной работы, включая работы, связанные с обслуживанием читателей, с комплектованием, с обработкой, с краеведческими собраниями, с не книжным материалом библиотек, с руководственной деятельностью библиотеки, с планированием, проектированием библиотечных зданий.

В области подготовки библиотекарей Центр продолжает организацию два с половиной года курсы средней степени, но кроме этого принял участие в разработке новой реформы системы обучения.

Кроме регистрации научных исследований в области библиотековедения, развилась и организация *научно-исследовательской деятельности* Центра. В Центре проводятся исследования в области библиотечной педагогики, в области социологии чтения, в области литературной оснащенности библиотек и читательских слоев и в области теории классификации.

Из предоставленных библиотекам услуг нужно упомянуть выпускаемое каждые две недели издание «Новые книги» («Új Könyvek»), которое предоставляет библиотекам помощь в комплектовании, выпускаемый кварталю «Календарь событий» («Eseménynaptár»), который предоставляет библиотекам помощь в воспитании взрослых; и наконец — но не в последнюю очередь — нужно упомянуть документации ныне журналы, которые основываются на материале «Библиографии венгерской специальной библиотечной литературы».

В области *международной деятельности*, одной из самых важных задач Центра было участие в подготовке и административной работе будапештской сессии ФИАБ. Кроме этого сотрудники Центра приняли участие на многочисленных международных конференциях. В интересах ознакомления заграничных стран с самой лучшей венгерской библиотечной литературой, Центр в каждом полугодии издает реферативный журнал на английском языке.

Activities performed in the Centre for Library Science and Methodology during the year 1972

The report recites the tasks of the Centre for Library Science and Methodology performed in 1972 and grouped according to the functions.

The professional foundation of *library policy* was indicated by preliminary works for the new library law prepared for the Ministry of Culture, the participation in the ministry's supervising investigation, the supporting of the leading and controlling activities carried out by councils maintaining libraries.

In the field of methodological work connected with library provision of certain *library types* and *specific readers' strata* reference is made to the professional standards for high school libraries, to the preparation of a one year course for church librarians, to the management of current problems relating to county libraries and to the statutes elaborated for trade union libraries. The extension course organized for children's librarians is terminated, a number of ventures have been commenced to develop young people's services in public libraries. Among the problems of library supply for national minorities, the question of the day was to render assistance in acquisition work.

Methodological assistance provided in *certain fields of library work* included readers' service, acquisition, processing work, local history collections, non-book materials, library management, planning of library buildings.

In the librarians training system the Centre runs an intermediate course lasting 2 and a half year and took part in the work aiming at the reform of education system. A number of extension courses were organized.

Besides the recording of *library researches* the organization of research activity improved. The Centre carried on its own researches in the fields of library pedagogy, sociology of reading, literature supply and classification theory.

Among the *services* offered to libraries the semi-monthly published guide for acquisition, entitled "Új Könyvek" (New Books) should be mentioned as well as the quarterly published "Eseménynaptár" (Calendar of Events) assisting extension work of libraries; last but not least the documentary journals based on the stock of the Library Science Library should be emphasized.

The participation in the preparation and administration of the IFLA Conference in Budapest was the principal task arising from *international affairs*. In addition, the Centre's members participated in several international conferences. To acquaint foreign countries with the best and important parts of Hungarian library literature the Centre started to publish semi-yearly an abstracting journal in English.